

УДК 803.3:378.14

В. І. Лисенко

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ ПРИ ВИВЧЕННІ КУРСУ „УКРАЇНСЬКА ДІЛОВА МОВА” У ВНЗ

Актуальність. В умовах сьогоденних докорінних змін в системі вищої освіти, коли змінилася традиційна й віками усталена роль викладача, докорінно змінилася соціальна функція й парадигма вищої школи, в умовах абсолютно іншого контингенту студентів, інших морально-етичних та духовних цінностей, високої інформованості, велика роль відводиться саме самостійній роботі студента. У педагогічних працях Ю. К. Бабанського, А. К. Громцева, В. С. Ільїна, А. Н. Половнікова та інших поставлені й вирішуються питання про піднесення ефективності навчання, цілеспрямоване формування готовності особистості до самовиховання та самоосвіти. Можна вказати чотири важливі складники готовності учня до самоосвіти:

- особистісно-емоційна готовність до самовдосконалення;
- формування знань, умінь та навичок особистості у системі пізнання;
- уміння, навички професійно працювати з великим інформативним матеріалом;
- система умінь та навичок самоуправління освітнім процесом.

Самостійна робота-це той вид діяльності, який передбачає активне мислення працюючого та вміле керівництво (вказівки, рекомендації) викладача. Особливо це стосується початкового рівня самоосвіти (виділяють ще середній та вищий рівні).

Таке формування готовності виховується у педагогічному процесі [1].

Заняття з рідної мови дають можливість розвивати здібності студентів-медиків до емоційно-психологічного сприймання слова як мистецтва терапії. Мова – це велике духовне надбання нашого народу в руках умілого, ініціативного, творчого викладача, який уміє скерувати цей процес до самостійного оволодіння мистецтвом словотерапії. Діяльність студента потребує не лише знань, але й умінь та навичок, адже знати — одне, а вміти — це інше. Доречно в цей час формувати особистісне „Я”, якому в цей період реорганізації вищої школи надається все більше ваги. І перехід до свого „Я-ідеалу” потребує великої роботи викладача й студента.

Необхідно подолати бар’єри страху, комплекси недооцінки свого „Я”.

Ідеальна особистість поєднує в собі духовне багатство свого народу, його духовний код у світі науки, мистецтва та іншому. Ідеальна особистість — це і висока моральність, фізична довершеність, неповторність і самотність, індивідуальність, в чому її сила та привабливість для оточуючого соціуму, в якому вона живе й діє, покликана відігравати свою особливу роль у формуванні й вираженні особистісного „образу Я” [2].

На жаль, за ці останні роки ми втратили великий духовний потенціал виховання рідною мовою у ВНЗ медичної освіти. Зросійщене середовище не спонукає сьогоdnішнього студента— медика говорити українською мовою. Навіть ті студенти, які приїжджають на навчання до ВНЗ із сільської місцевості, поступово переходять на мову-суржик (українсько-російську). А рідна мова— це одне з найбільших надбань усіх попередніх поколінь, схованка великого духу українського, а наша територія так взагалі козацького великого невпокою душі людської, бо саме Україна як духовний топонім означає ту країну, що має універсальний духовний досвід, що і належить до проскультурного рівня пізнання світу.

Самостійна позааудиторна робота: написати автобіографію з елементами художнього стилю дає можливість показати красу рідного краю, його прекрасних трудівників, історію свого генеалогічного дерева, тобто згадати або дослідити своє коріння, пізнати своїх пращурів і розкрити себе як особистість. Це дає можливість великою мірою збудити думку студента, заохотити замислитись над своїм єством, над своїми витокami. Тут кожен має своє неповторне обличчя. І звучать потім автобіографії навіть у віршах!

Самостійний позааудиторний підбір поезій за власним смаком і уподобанням, читання їх у аудиторії напам'ять з дотриманням норм вивченої літературної орфоепічної вимови — це і розкриття неповторної краси художнього слова, адже ж література формує людину, творить дива дивні з душею людською [4].

Саме хвилини читання поезії І. Я. Франка, Т. Г. Шевченка, Л. Українки, В. Симоненка, В. Стуса, Л. Костенко, Д. Павличка та інших поетів дозволяють відчутти одну з граней тієї дивної краси і милозвучності рідного материнського слова, рідної мови. А потім з'являються і власні вірші, які несміло подають першокурсники викладачеві. І результат цих 12 років роботи в цьому напрямку— рубрика майбутніх медиків-труентів у нашому медичному часописі „Цвіт калини”.

Формуються у молодих людей високі моральні переконання: доброта, співпереживання, співчуття до людини, любов до всього оточуючого нас світу. А ці всі якості особистості просто необхідні майбутньому спеціалістові у його творчій професійній найгуманнішій у світі діяльності.

Тактовно, тонко вказує викладач на порушення норм української літературної вимови, виховуючи повагу до рідного слова, формуючи чуття мови. А в аудиторіях ВНЗ сьогодні перебуває дуже своєрідне за своїм світоглядними позиціями покоління. Це в переважній більшості своїй прагматики і раціоналісти, які давно не читали українську класику, а прийшли отримати престижну професію лікаря чи провізора зі своїми споживацькими нахилами відносно знань, стипендії, диплому та роботи.

Без пізнання самого себе студент не може планувати свого самовдосконалення, своєї самоосвіти.

Психології відомо три методи уявлення про образ самого себе:

— словесний зворотний зв'язок (коли за щось докоряють людину або говорять про позитивні сторони її особистості);

— порівняння себе з людьми, що знаходяться в близьких стосунках з людиною;

— самоспостереження (інтроспекція) — це погляд у самого себе (самоаналіз, самопізнання) [6].

Серед найрізноманітніших видів самостійної роботи важливою є пошукова орієнтація студента, образне сприймання прочитаного або прослуханого.

Самостійний позааудиторний підбір текстів наукового та науково-популярного характеру на медичну тематику, переклад та переказ їх змісту з найрізноманітнішими завданнями творчого характеру розвиває вміння та навички творчої роботи, активізує мислення, допомагає бути пильним до своєї мови, прискіпливо відбирати інформаційний матеріал, уникати зайвого, бути пильним до слова, збагачує пам'ять, розвиває логічне мислення розвиває творчу уяву.

Самостійна робота, як аудиторна так і позааудиторна, дозволяє не робити апріорних висновків, а намагатися в усьому переконатися самостійно.

Стійкий інтерес до вивчення предмета формується з допомогою таких засобів:

— захоплений виклад самого навчального матеріалу (новизна, історизм, показ сучасних досягнень з лінгвістики, практичне засвоєння наукових знань) тощо;

— використання таких форм та методів організації навчання, які спонукають студентів до самостійної пізнавальної діяльності (проблемне навчання, наочність, групова робота, взаємонавчання і контроль тощо);

— створення сприятливого емоційного поля (довіра, такт викладача, відкритість для нового, взаємна доброзичливість та інше);

— створення ситуації успіху, за якою створюються умови переживання радості успіху, усвідомлення своїх можливостей, віри в себе [3].

Тестові завдання для самоконтролю, які охоплюють усі розділи курсу „Українська ділова мова” мають велике практичне значення. Застосування тестів з орфографії, пунктуації та підсумкового тесту дає можливість забезпечити належний рівень вивчення ділової документації зі студентами — медиками та перевірити знання та навички, здобуті на занятті за трьома рівнями складності.

Ділова документація лікаря — це одна із складових його професійної діяльності. Таке тестування дозволяє перевірити рівень знань, умінь та навичок складання медичної документації: доповідної, пояснювальної, службової записки, історії хвороби, діалогу з хворим, акту, договору та інших.

Тести дозволяють також виявити знання норм лексичних, орфографічних, пунктуаційних, стилістичних.

Подолання явищ інтерферентності також важливий аспект у самоосвіті. Позааудиторна та аудиторна робота зі словниками різного роду (орфографічні, медичні, тлумачні, перекладні, синонімічні, антонімічні та інші) допомагає уникати цих явищ у мові медиків.

Спостереження над словом активізує логічне мислення, пам'ять, увагу, виробляє правильні мовленнєві навички.

Поступове ускладнення форм самостійної роботи від простого до складного (на це вказував ще Я. А. Коменський) [3] дозволяє розвивати й удосконалю-

вати навички самостійного мислення, формувати власні висновки.

Від того як студент опановує рідну мову (звичайно, часу відведено на вивчення курсу обмаль), тим і мислення його стає досконалішим, адже ми знаємо, що мова і мислення невіддільні. Таким чином, майбутній медик формує себе як особистість, накопичуючи в собі знання, що відображаються у мовленні.

Студент виформовує свій внутрішній, притаманний лише йому мікрокосм. Адже ж наука відкрила засади існування людини як відкритої системи Всесвіту, а також почала здійснювати нетрадиційний підхід до самої природи мислення людини [5].

Підсумовуючи, можна сказати про те, що майбутній медик-спеціаліст реалізує себе що заняття, а також у позааудиторній роботі.

Сьогоднішня покликана:

— до створення єдиної концептуальної системи медика-фахівця третього тисячоліття;

— широке використання прикладу духовного життя великих медиків інтелігентів України, наших великих пращурів, де можна знайти відповіді на сьогоднішні проблеми;

— відірваність від духовності призводить до економічних, політичних, ідеологічних негараздів у суспільному та особистісному розвитку людини;

— постійне виявлення молодих творчих, талановитих людей і заохочення їх до активної діяльності, всіляка підтримка їх талантів.

Література

1. Буряк В. Умови та засоби самоосвіти студентів // Вища школа. — 2002. — №6. — С. 18-29.
2. Кондрашова Л. Проблеми вищої школи у світлі національної доктрини розвитку освіти України // Вища освіта України. — 2003. — №1. — С. 39-43.
3. Лозяниця В. С. Психологія і педагогіка: основні положення. Навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни. — К.: ЕксОб, 2001. — С. 280-283; с. 225-229.
4. Нові технології навчання: Науково-методичний збірник. — К.: Науково-методичний центр вищої освіти, 2001. — Випуск 30. — 254 с.
5. Проблеми освіти: Науково-методичний збірник. — К.: Науково-методичний центр вищої освіти, 2001. — Випуск 24.-223 с.
6. Томан Іржі. Як удосконалювати самого себе: Пер. з чес. — К.: Політвидав України, 1988. — С. 26-29.

Статья поступила в редакцию 14 февраля 2004 г.